

Vergaderjaar 1984–1985

18515

Nadere wijziging van de Algemene Ouderdomswet, de Algemene Weduwen- en Wezenwet, de Algemene Kinderbijslagwet, de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten en de Algemene Arbeidsongeschiktheidswet (invoering gelijke behandeling van mannen en vrouwen in de Algemene Ouderdomswet alsmede aanpassing van de overige volksverzekeringen)

Nr. 4

De vroegere stukken zijn gedrukt in het vergaderjaar 1983–1984

NOTA VAN WIJZIGING

Ontvangen 27 september 1984

In het voorstel worden de volgende wijzigingen aangebracht.

I

In artikel I, onderdeel G, wordt in artikel 7a, eerste lid, na «indien» ingevoegd: op netto basis.

II

In artikel I, onderdeel I, wordt in artikel 8a, eerste, tweede en derde lid, na «voorzolang» telkens ingevoegd: op netto basis.

III

In artikel I, onderdeel T, wordt in artikel 22b, tweede lid, onderdeel a, «artikel a» vervangen door: artikel 8a.

IV

Artikel I, onderdeel V tot en met CC en onderdeel FF, vervalt, waarna onderdeel DD, EE, GG tot en met LL wordt verletterd tot onderdeel V tot en met CC.

V

In het tot onderdeel V verletterde onderdeel DD van artikel I wordt «3. In het tot derde lid vernummerde vierde lid vervalt in onderdeel b «of tweede».

4. Het tot zevende lid vernummerde achtste lid wordt vervangen door:
7. Onze Minister en Onze Minister van Financiën kunnen terzake van het bepaalde in het eerste tot en met het zesde lid nadere regelen en uitvoeringsvoorschriften geven.»

vervangen door:

4. In het tot derde lid vernummerde vierde lid vervalt in onderdeel b «of tweede».

5. Het tot zevende lid vernummerde achtste lid wordt vervangen door:
7. Onze Minister en Onze Minister van Financiën kunnen terzake van het bepaalde in het eerste tot en met het zesde lid nadere regelen en uitvoeringsvoorschriften geven.

VI

In het tot onderdeel BB verletterde onderdeel KK van artikel I wordt in artikel 60b, eerste lid, «vóór 1 januari 1985» vervangen door: vóór de datum van inwerkingtreding van dit artikel.

VII

Artikel II, onderdeel M tot en met O, en onderdeel U, vervalt, waarna onderdeel R tot en met T wordt verletterd tot M tot en met O.

VIII

Artikel IV, onderdeel D tot en met F, vervalt, waarna onderdeel G wordt verletterd tot D.

IX

In artikel VI, eerste lid, wordt «vóór 1 januari 1985 gelegen datum» vervangen door: vóór de datum van inwerkingtreding van deze wet gelegen tijdstip.

X

In artikel VII, eerste lid, onderdeel a en b, en tweede lid, wordt «vóór 1 januari 1985» telkens vervangen door: vóór de datum van inwerkingtreding van deze wet.

XI

In artikel X, eerste lid, wordt «vóór 1 januari 1985 gelegen datum» vervangen door: vóór de datum van inwerkingtreding van deze wet gelegen tijdstip.

XII

Artikel XI wordt vervangen door:

ARTIKEL XI

1. In de gevallen, waarin op grond van een overlijden in de periode van twee kalendermaanden onmiddellijk voorafgaande aan de datum van inwerkingtreding van deze wet, recht bestaat op doorbetaling van het ouderdomspensioen en vakantie-uitkering op grond van de artikelen 15, eerste lid, en 22a, van de Algemene Ouderdomswet, zoals die artikelen luiden vóór de datum van inwerkingtreding van deze wet, blijven genoemde artikelen 15, eerste lid, en 22a, over na de datum van inwerkingtreding van deze wet gelegen tijdvakken van toepassing.

2. Indien en zolang het eerste lid wordt toegepast bestaat geen recht op een ouderdomspensioen en vakantie-uitkering ingevolge de Algemene Ouderdomswet, over na de datum van inwerkingtreding van deze wet gelegen tijdvakken.

XIII

In artikel XII wordt «1 januari 1985» en «31 december 1984» telkens vervangen door: de datum van inwerkingtreding van deze wet.

XIV

Artikel XIII, eerste lid, wordt vervangen door:

1. Indien met toepassing van artikel VII, eerste lid, onderdeel a, van deze wet, een bruto-ouderdomspensioen met ingang van de datum van inwerkingtreding van deze wet wordt herzien in twee bruto-ouderdomspensioenen voor een gehuwde pensioengerechtigde, wordt de door de pensioengerechtigde, die vóór die datum reeds in het genot was van een ouderdomspensioen, opgebouwde doch nog niet uitbetaalde **vakantie-uitkering**, ingevolge de Algemene Ouderdomswet van rechtswege verdeeld over de twee pensioengerechtigden in dezelfde verhouding als die, welke op die datum tussen hun bruto-pensioenen bestaat.

XV

In artikel XV wordt «31 december 1984» vervangen door: de dag vóór de datum van inwerkingtreding van deze wet.

XVI

Artikel XVI vervalt, waarna de artikelen XVII tot en met XX worden vernummerd tot XVI tot en met XIX.

XVII

In het tot artikel XVI vernummerde artikel XVII wordt «31 december 1984» vervangen door: de dag vóór de datum van inwerkingtreding van deze wet.

XVIII

In het tot artikel XVII vernummerde artikel XVIII wordt «1 november 1984 tot en met 31 december 1984» vervangen door: twee kalendermaanden onmiddellijk voorafgaande aan de datum van inwerkingtreding van deze wet.

XIX

Het tot artikel XIX vernummerde artikel XX wordt vervangen door:

Artikel XIX

1. Deze wet treedt, behoudens het bepaalde in het tweede lid, in werking met ingang van de eerste dag van de kalendermaand ná de datum van uitgifte van het Staatsblad, waarin zij wordt geplaatst, met dien verstande dat deze geen toepassing vindt met betrekking tot het recht op ouderdomspensioen over vóór die dag gelegen tijdvakken.

2. Indien en zolang haar echtgenoot de leeftijd van 65 jaar nog niet heeft bereikt, werken ten aanzien van de gehuwde vrouw de bepalingen van de Algemene Ouderdomswet, zoals die wet luidt ná de inwerkingtreding van deze wet, met betrekking tot het recht op en de hoogte van het ouderdomspensioen, de toeslag en de vakantie-uitkering, terug tot 1 januari 1985.

Toelichting

Onderdeel I en II

Met de onderhavige toevoeging wordt bereikt, dat de pensioengerechtigde van wie de jongere echtgenoot een inkomen heeft uit of in verband met arbeid in het bedrijfs- en beroepsleven ter grootte van één van de toeslagen, uiteindelijk *netto* niet minder ontvangt dan een pensioengerechtigde met de desbetreffende toeslag.

Dit verschil zou zonder deze nadere voorziening optreden als gevolg van het feit, dat het inkomen volgens de fiscale wetgeving anders wordt behandeld dan de toeslag; tevens is de toeslag in tegenstelling tot het inkomen niet onderworpen aan de premieheffing ingevolge de sociale verzekeringswetten.

Onderdeel III en V

Deze wijzigingen betreffen redactionele verbeteringen.

Onderdeel IV, VII, VIII, XVI

Bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal is een ontwerp van wet ingediend tot nadere wijziging van de Algemene Ouderdomswet, de Algemene Weduwen- en Wezenwet en de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (invoering gelijke behandeling van mannen en vrouwen op het terrein van de premieheffing ingevolge de volksverzekeringen). Met dat wetsontwerp wordt nagestreefd, dat althans op het terrein van de premieheffing de wetgevende arbeid met betrekking tot de gelijke behandeling van mannen en vrouwen vóór 1 januari 1985 kan worden afgerond. Voor een uitgebreide redengeving verwijs ik naar de desbetreffende memorie van toelichting. In verband hiermee dienen uit het onderhavige wetsontwerp de artikelen, die betrekking hebben op de premieheffing, te worden verwijderd. De onderhavige onderdelen strekken hiertoe. De toelichting op de premie-artikelen is eveneens naar het wetsontwerp over de premieheffing overgebracht.

Paragraaf 9 van de memorie van toelichting van het onderhavige wetsontwerp zal dan ook niet in het kader van dit wetsontwerp behandeld worden. Uiteraard blijft het verband tussen de beide wetsontwerpen en de daarin gedane voorstellen gehandhaafd. De in de memorie van toelichting op het wetsontwerp met betrekking tot de premieheffing opgenomen paragraaf 3 over de financiële gevolgen betreft dan ook mede het onderhavige wetsontwerp.

Onderdeel VI, IX tot en met XV, XVII tot en met XIX

Aangezien de parlementaire behandeling van het onderhavige wetsontwerp mogelijk niet vóór 1 januari 1985 kan worden afgerond, zal de regering over een korte periode haar verplichtingen, die uit de derde EG-richtlijn voortvloeien, niet kunnen nakomen. Daarom wordt voorgesteld, dat aan de voordelen van de wetsvoorstellen, namelijk het zelfstandige recht op ouderdomspensioen voor gehuwde vrouwen die voor de inwerkingtreding van die voorstellen de pensioengerechtigde leeftijd hebben bereikt, terugwerkende kracht tot 1 januari 1985 wordt verleend. Onderdeel XIX strekt hiertoe. In de overige onderdelen wordt de datum van 1 januari 1985 veranderd in de eerste dag van de maand, die volgt op het moment dat de wetsvoorstellen kracht van wet hebben gekregen.

Ten slotte doe ik terwille van de overzichtelijkheid als bijlage bij deze nota toekomen een vernummerde artikelsgewijze toelichting op het onderliggende wetsontwerp.

§ 11. Artikelsgewijze toelichting

Als bijlage bij deze memorie is een overzicht gegeven van de bestaande en voorgestelde tekst van de AOW, welke bij de beoordeling van deze paragraaf gebruikt kan worden.

In de AOW zoals die thans wordt voorgesteld, wordt ten aanzien van de pensioenrechten niet langer verschil gemaakt tussen man en vrouw. Een aparte definitie van het begrip gehuwde man en van het begrip gehuwde vrouw is dan ook niet langer noodzakelijk.

Het tweede lid van artikel 1 is daarom vervangen door een artikellid, waarin wordt omschreven in welke gevallen iemand als gehuwd of als echtgenoot wordt beschouwd. Met deze omschrijving wordt een tweeledig doel bereikt: enerzijds wordt hiermee degene die duurzaam gescheiden leeft gelijkgesteld met een ongehuwde, anderzijds worden de begrippen gehuwde en echtgenoot op dezelfde wijze omschreven, hetgeen van belang is voor de toeslagregeling.

Opgemerkt wordt, dat waar in het onderhavige wetsontwerp gesproken wordt van echtgenoot, deze term in een neutrale betekenis wordt gebruikt. Dat wil zeggen dat die term zowel op een man als op een vrouw betrekking heeft.

B en C, Artikel II, B tot en met D, Artikel III, B en C, Artikel IV, B en C, Artikel V, B en C

De verzekeringsplicht voor diverse groepen van personen is thans soms bij wet zelf, dan weer nader bij algemene maatregel van bestuur geregeld. Deze situatie is historisch zo gegroeid.

De opsomming in artikel 6 van de AOW ten aanzien van de beperking van de personenkring is nimmer limitatief geweest, maar is slechts bedoeld om enige voorbeelden te geven.

Het ligt in mijn voornemen om het Besluit uitbreiding en beperking kring verzekerden volksverzekeringen van 19 oktober 1976, Stb. 557, algeheel te herzien. Het besluit zal geherformuleerd moeten worden, zodat dichter bij de huidige uitgangspunten van de uitbreiding respectievelijk de beperking van de kring van verzekerden krachtens de volksverzekeringen wordt aangesloten. De uitbreiding van de verzekeringsplicht heeft tot doel die personen onder de werkingssfeer van de Nederlandse volksverzekeringen te brengen die in het buitenland onvoldoende aanspraak kunnen maken op een uitkering wegens ouderdom, overlijden, arbeidsongeschiktheid en in verband met de opvoeding en verzorging van kinderen. De beperking van de verzekeringsplicht leidt ertoe, dat de Nederlandse overheid de zorg voor die ingezetenen loslaat, die reeds in het buitenland tegen voornoemde sociale risico's verzekerd zijn; dubbele verzekering en premieplicht wordt zodoende voorkomen. In het besluit zal moeten worden aangegeven welke groepen van de verzekering zijn uitgesloten en welke alsnog als verzekerden in de zin van deze wet worden aangemerkt. Er bestaat dan geen aanleiding meer om bepaalde groepen van personen in de wet te vermelden.

Door het vervallen van het onderhavige artikel zal het Koninklijk besluit van 19 oktober 1976, Stb. 557, met de desbetreffende groep van personen worden uitgebreid.

Over de algehele herziening van het besluit wordt thans door de Sociale Verzekeringsraad een advies voorbereid. Verwacht wordt dat dit advies eind september zal worden uitgebracht. Gevraagd is bij het advies de met het besluit in verband staande wettelijke bepalingen te betrekken.

Voor de in artikel 3, vierde lid, en de in artikel 6, derde lid, onderdeel d en e genoemde echtgenoten geldt, dat hun verzekeringsplicht niet langer afhankelijk zal worden gesteld van die van de andere echtgenoot. Uiteraard zal het mogelijk blijven op grond van andere overwegingen voor deze echtgenoten toch een uitzondering te maken bij overeenkomstige regelingen met andere Mogendheden. Zo zal in het Besluit uitbreiding en beperking kring der verzekerden volksverzekeringen de bepaling worden opgenomen, waarbij buiten het Rijk verblijf houdende Nederlanders, die in dienstbetrekking staan tot een Nederlands publiekrechtelijk rechtspersoon, als verzekerden ingevolge de volksverzekeringswetten worden aangemerkt.

De immuniteit van deze personen brengt mede, dat zij bezwaarlijk tot nakoming van door buitenlandse wetgevers opgelegde verplichtingen kunnen worden gedwongen. Op grond van het volkenrecht worden zij niet geacht te wonen in het land waar zij feitelijk verblijven. Opneming van deze bepaling dient niet ter voorkoming van dubbele verzekering, maar ter voorkoming van iedere schijn van onderschikking aan de wetgeving van het land, waar de betrokkene is gestationeerd. Wij zijn van mening dat een dergelijke bepaling zich om dezelfde reden ook dient uit te strekken tot de gezinsleden van de hiervoor bedoelde groep van personen.

Uit een oogpunt van uniformiteit wordt eenzelfde wijziging voorgesteld in de overige volksverzekeringen.

F

In dit wetsontwerp wordt, voor zowel man als vrouw, een zelfstandig recht op ouderdomspensioen verleend, zodra men de 65-jarige leeftijd heeft bereikt.

Een afzonderlijke opsomming van de gevallen waarin de gehuwde vrouw recht heeft op ouderdomspensioen is daarom niet langer noodzakelijk, zodat het huidige tweede en derde lid van artikel 7 kunnen vervallen.

Het vervallen van het tweede lid, onderdeel a, heeft consequenties voor de gehuwde vrouw, van wie de man de leeftijd van 65 jaar heeft bereikt en niet verzekerd is geweest voor de AOW. Op grond van deze bepaling ontving zij een ongehuwdenpensioen. Zonder deze bepaling zou zij namelijk in het geheel geen aanspraak op ouderdomspensioen hebben kunnen maken ondanks het feit dat de gehuwde vrouw verzekerd was geweest. De bepaling is de tegenhanger van het huidige artikel 10, vierde lid, waarvoor kan worden verwezen naar de toelichting op onderdeel J.

Nu wordt voorgesteld om het recht op ouderdomspensioen te verzelfstandigen, kan de gehuwde vrouw, evenals iedere andere gehuwde, aanspraak maken op een eigen gehuwdenpensioen, ongeacht de vraag of haar echtgenoot verzekerd is geweest of niet.

Weliswaar is een gehuwdenpensioen volgens de nieuwe regeling lager dan een ongehuwdenpensioen, doch dat verschil in hoogte is gebaseerd op een veronderstelde behoefte, die voor gehuwden en ongehuwden verschillend is. Er bestaat dan ook geen aanleiding om voor die gehuwde vrouwen waarop dit artikelonderdeel betrekking heeft een uitzondering te maken. Voor de thans lopende pensioenen is in artikel X van deze wet een overgangsmaatregel getroffen.

G

Zoals in het algemeen gedeelte van deze memorie al is opgemerkt, kan aan de gehuwde pensioengerechtigde een toeslag worden verleend ten behoeve van een ten laste komende echtgenoot die jonger is dan 65 jaar. De toeslag komt alleen toe aan de gehuwde pensioengerechtigde. Dit betekent, dat geen recht op toeslag bestaat zonder dat recht op pensioen bestaat.

In het tweede lid van artikel 7a is bepaald, dat geen recht op toeslag bestaat indien de echtgenoot van de pensioengerechtigde geen ingezetene is. Dit betekent dat de aanvraag van een toeslag vanuit het buitenland niet zal worden gehonoreerd. Voorts is het ook niet mogelijk om na het bereiken van de pensioengerechtigde leeftijd de (reeds toegekende) toeslag mee te nemen naar het buitenland.

Bij deze keuze hebben grote praktische bezwaren, verbonden aan het exporteren van de toeslag, een rol gespeeld. De inkomensafhankelijkheid van de toeslag maakt namelijk inkomensonderzoeken en periodieke herbeoordelingen noodzakelijk. Dit zal met name voor in het buitenland wonenden grote uitvoeringstechnische problemen veroorzaken: verificatie van buitenlandse inkomensgegevens is moeilijk te verwezenlijken. De inkomensvaststelling is daardoor meestal afhankelijk van de eigen opgave van de betrokkene.

Soortgelijke bezwaren zijn bij recente fiscale wetgeving – de wet van 30 december 1983 (Stb. 690) – van een doorslaggevende betekenis geweest. Gesteld is toe dat in een systeem van integrale rolwisseling en verdergaande verzelfstandiging de toerekening van inkomensbestanddelen aan één van de gehuwde buitenlands belastingplichtigen de uitvoering voor niet geringe problemen zal stellen en derhalve niet gehandhaafd kan worden. Ten aanzien van gehuwde buitenlandsbelastingplichtigen bestaat thans dan ook een volledige verzelfstandiging, waarbij toeslagen op de algemene belastingvrije som niet voorkomen.

In het algemeen deel van de toelichting is voorts reeds aangegeven, dat met de toeslag wordt bereikt dat de AOW een uitkering verstrekt op een minimumniveau. In dit opzicht vertoont de AOW grote gelijkenis met de Algemene Bijstandswet. Een bijstandsuitkering wordt in beginsel slechts verstrekt aan in Nederland wonende personen, terwijl bij het niveau van de bijstand en de (halfjaarlijkse) aanpassing daarvan, wordt uitgegaan van de in Nederland geldende kosten van levensonderhoud en is het niveau gekoppeld aan het netto-minimumloon in Nederland.

Gezien deze overeenkomst met de ABW meent de regering dat het verlenen van een aanvullende toeslag tot het relevante minimumniveau zich niet moet uitstrekken tot personen die buiten Nederland wonen. Een inkomensgarantie tot een sociaal minimum voor personen buiten Nederland wordt niet wenselijk geacht.

Op grond van het derde lid van artikel 7a geldt, tenzij anders vermeld wordt, iedere bepaling in de wet die betrekking heeft op het ouderdomspensioen ook voor de toeslag, zonder dat een aparte bepaling nodig is.

H

Artikel 8 regelt de netto-koppeling van het ouderdomspensioen aan het wettelijk minimumloon. Voorgesteld wordt het netto-ouderdomspensioen voor gehuwden gelijk te stellen aan 50% van het netto minimumloon. Het netto-ouderdomspensioen voor ongehuwden wordt gelijkgesteld aan 70% van het netto minimumloon.

Het tweede lid van artikel 8 regelt het bruto-netto-traject van het pensioen voor een gehuwde.

Wat betreft de in te houden loonbelasting wordt ervan uitgegaan, dat de gehuwde pensioengerechtigde ingevolge de wet van 30 december 1983, Stb. 690, waarbij per 1 januari 1984 de indeling in tariefgroepen in de inkomsten- en de loonbelasting is gewijzigd, geen toeslag op de algemene belastingvrije som geniet, omdat hij als tweeverdiener kan worden aangemerkt. Immers de hierbedoelde pensioengerechtigde zal als gevolg van het onderhavige wetsvoorstel een echtgenoot hebben, die een zelfstandig recht op een ouderdomspensioen heeft waarover weer zelfstandig belasting verschuldigd is. Ook op het basispensioen van deze echtgenoot wordt dan belasting ingehouden, waarbij rekening wordt gehouden met de algemene belastingvrije som zonder toeslagen.

Op de fiscale behandeling van de toeslag, in de situatie waarin één van de echtgenoten nog geen 65 jaar is, wordt hieronder ingegaan in onderdeel I.

Voor wat de bejaardenziekenfondsverzekering ingevolge de Ziekenfondswet betreft is de huidige gezinspremie voor de helft naar ieder van de echtgenoten toegerekend. Hiermee is nog niet aangegeven op welke wijze de gelijke behandeling van mannen en vrouwen in de Ziekenfondswet moet worden gerealiseerd. Voor de hiervoor genoemde verdeling is slechts gekozen om tot een bepaald netto pensioen te komen ten behoeve van de netto-netto-koppeling. Indien het wetsonwerp, houdende wijziging van de Ziekenfondswet en de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (Tweede Kamer, zitting 1983–1984, 18 208) daartoe aanleiding geeft, zal nog een nadere wijziging op dit onderdeel van de koppeling worden aangebracht.

Ook de huidige gehuwde pensioengerechtigden worden onder de werking van het nieuwe AOW-systeem gebracht. Indien dit niet zou gebeuren, zou de 65-jarige gehuwde vrouw van wie haar oudere echtgenoot een gehuwdenpensioen ontvangt, eerst aan de gelijke behandeling toekomen na het overlijden van die echtgenoot en indien zij daarna hertrouwt. Hetzelfde zou gelden voor de beneden-65-jarige gehuwde vrouw van wie de echtgenoot een gehuwdenpensioen ontvangt. Zij zou, indien het nieuwe systeem niet op haar wordt toegepast, op haar 65ste levensjaar geen zelfstandig recht op ouderdomspensioen hebben.

Voordeel is voorts, dat nu niet gedurende tientallen jaren een oud en nieuwe regime naast elkaar blijven bestaan. Gelet op het bovenstaande zal de voorgestelde aanpassing van de netto-netto-koppeling aan het beginsel van gelijke behandeling van mannen en vrouwen geen netto inkomensachteruitgang tot gevolg hebben. Verwezen moge worden naar de overgangsbepalingen VI en VII.

Het derde lid van artikel 8 regelt de inhoudingen op het ongehuwdenpensioen. Deze zijn ten gevolge van de verzelfstandiging niet gewijzigd. Ongehuwde pensioengerechtigden ontvangen na de inwerkingtreding van de onderhavige wetsvoorstellen hetzelfde netto ongehuwdenpensioen als daarvoor. Er is daardoor ook geen onderscheid tussen de huidige en nieuwe ongehuwde bejaarden.

I

In artikel 8a wordt de vaststelling van de bruto-toeslag geregeld. De bruto toeslag is gekoppeld aan het bruto ouderdomspensioen voor gehuwden. Bij deze koppeling op bruto basis wordt van de veronderstelling uitgegaan, dat op de bruto toeslag dezelfde inhoudingen plaatsvinden als op het bruto ouderdomspensioen voor een gehuwde. De gehuwde pensioengerechtigde ontvangt voor zich zelf en ten behoeve van zijn jongere echtgenoot op netto basis aan pensioen en toeslag een bedrag dat gelijk is aan de basispensioenen van twee echtgenoten die beiden de 65-jarige leeftijd reeds hebben bereikt. Wat betreft de in te houden loonbelasting zal dan rekening worden gehouden met een belastingvrije voet die gelijk is aan twee algemene belastingvrije sommen. Op grond van de bij wet van 30 december 1983 (Stb. 690) aangebrachte wijziging in de tariefstructuur zou de hiervoor bedoelde gehuwde pensioengerechtigde een algemene belastingvrije som genieten, vermeerderd met de alleenverdienerstoelage. Hij ontvangt immers een toeslag aangezien zijn jongere echtgenoot geen eigen inkomsten ontvangt. Aangezien de alleenverdiener-toeslag lager is dan de algemene belastingvrije som zou hij dan een pensioen en een toeslag ontvangen, die tezamen lager uitkomen dan het relevante sociaal minimum. Bij de invoering van de vorenvermelde wet is echter aangekondigd, dat het kabinet ernaar streeft om per 1 januari 1985 de tariefstructuur zodanig te wijzigen (de derde fase), dat de belastingvrije som voor de alleenverdiener gelijk zal zijn aan tweemaal de belastingvrije som die voor tweeverdieners zal gelden. Met deze aangekondigde fiscale systematiek wordt thans reeds rekening gehouden.

In het onderhavige artikel wordt voorts aangegeven op welke wijze de hoogte van de toeslag wordt bepaald door de hoogte van het inkomen van de jongere echtgenoot.

Aangezien het inkomen uit of in verband met arbeid in het bedrijfs- en beroepsleven voor de fiscale wetgeving en volgens de bepalingen over de premieheffing ingevolge de sociale verzekeringswetten op een andere wijze wordt behandeld dan de toeslag, worden dat inkomen en de toeslag op netto basis met elkaar vergeleken. Zodoende wordt voorkomen, dat bijvoorbeeld een pensioengerechtigde en zijn echtgenoot met een eigen bruto inkomen ter grootte van de (volledige) bruto toeslag tezamen netto minder overhouden dan een pensioengerechtigde met die toeslag.

In het hierna te bespreken artikel 10 wordt aangegeven, dat op de toeslag een korting plaatsvindt wegens niet-verzekerde jaren en schuldige nalatigheid in de premiebetaling van de jongere echtgenoot van de pensioengerechtigde. Hiervoor wordt verwezen naar de toelichting op onderdeel J. In artikel 8a wordt onder inkomen verstaan inkomen uit of in verband met arbeid in bedrijfs- en beroepsleven.

Op grond van het vierde lid zullen nadere regelen worden gesteld met betrekking tot het bepalen van het inkomen. Hierbij zal zoveel mogelijk worden aangesloten bij het Inkomensbesluit AAW (Stcrt. 1980, 133). Ook de periode waarover de toeslag wordt toegekend, zal nader worden geregeld.

J

In het eerste lid van artikel 10 wordt de korting geregeld op het ouderdomspensioen vanwege niet-verzekerde jaren en schuldige nalatigheid in de premiebetaling. Uit de verzelfstandigingsgedachte vloeit voort, dat op ieder ouderdomspensioen alleen de niet-verzekerde jaren van de pensioengerechtigde *zelf* tot een korting kunnen leiden. Hetzelfde geldt als gevolg van verzelfstandigde premieplicht voor de schuldige nalatigheid. Het zal niet meer voorkomen, dat de gehuwde of gehuwd geweest zijnde vrouw de schuldige nalatigheid in de premiebetaling van haar echtgenoot of gewezen echtgenoot wordt aangerekend. Het derde lid van artikel 10 komt derhalve te vervallen. Het tweede lid van artikel 10 regelt de korting op de toeslag op grond van niet-verzekerde jaren en schuldige nalatigheid in de premiebetaling van de jongere echtgenoot. Uit artikel 8a blijkt reeds, dat daarnaast de hoogte van de toeslag afhankelijk is van het inkomen van de jongere echtgenoot.

Zonder de kortingsbepaling op grond van niet-verzekerde jaren en schuldige nalatigheid zou ten behoeve van de jongere echtgenoot mogelijk een toeslag worden verleend, die hoger is dan het ouderdomspensioen waarop hij of zij ooit zelf aanspraak kan maken. Op die wijze zou de AOW ook de rol van de Algemene Bijstandswet alleen voor de tijd tussen de pensioengerechtigde leeftijden van de echtgenoten overnemen.

De inkomensvoorwaarden en de noodzakelijke kortingen wegens niet-verzekerde jaren en/of schuldige nalatigheid werken cumulatief.

In het tweede lid, letter a is, voor wat de verzekerde jaren van de jongere echtgenoot betreft, de fictie opgenomen dat de jongere echtgenoot geacht wordt gelijk met de pensioengerechtigde echtgenoot de 65-jarige leeftijd te hebben bereikt. Zonder deze fictie zou anders nooit een volledige toeslag kunnen worden bereikt. Hetzelfde geldt voor de schuldige nalatigheid van de jongere echtgenoot van de pensioengerechtigde.

Bij de totstandkoming van de AOW in 1956 werd het een ongewenste situatie geacht, dat het gehuwdenpensioen, als gevolg van niet-verzekerde jaren en schuldige nalatigheid van de ene echtgenoot, lager zou worden dan het pensioen waarop de andere echtgenoot recht zou hebben indien deze ongehuwd zou zijn. Vandaar dat krachtens het huidige artikel 10, vierde lid, dan het ongehuwdenpensioen wordt uitbetaald.

Dat de hoogte van het gehuwdenpensioen van de gehuwde man of gehuwde vrouw, wordt beïnvloed door de andere echtgenoot, is in de nieuwe opzet niet meer denkbaar, omdat het recht op en de hoogte van het ouderdomspensioen alleen worden bepaald door eigen niet-verzekerde jaren en schuldige nalatigheid. Bovengenoemde aanleiding tot een verhoging van dat pensioen is derhalve niet meer aanwezig. Dat de gehuwde pensioengerechtigde toch minder ontvangt dan hij of zij als ongehuwde zou ontvangen, is op zich geen reden tot een verhoging, aangezien het verschil in hoogte van het ouderdomspensioen voor gehuwden en ongehuwden gebaseerd is op een veronderstelde behoefte, die voor gehuwden en ongehuwden verschillend is.

K

Het huidige tweede lid van artikel 13 regelt de ingangsdatum van het ouderdomspensioen van de weduwe of weduwnaar na het overlijden van de pensioengerechtigde. In verband met het feit dat de langstlevende echtgenoot het gehuwdenpensioen gedurende twee maanden krijgt doorbetaald, behoeft het ongehuwdenpensioen van de langstlevende, die 65 jaar of ouder is, pas na twee maanden in te gaan. De AWW kent een soortgelijke bepaling voor de ingang van het weduwenpensioen van de weduwe, die jonger is dan 65 jaar.

In een nota van 6 januari 1984 inzake harmonisatie overlijdensuitkeringen in de sociale verzekeringen (Tweede Kamer, vergaderjaar 1983–1984, 17 068, nr. 3) heeft het kabinet te kennen gegeven dat een aanpassing van de regeling van de overlijdensuitkering in de AOW aan de in de diverse sociale verzekeringswetten voorkomende regelingen van de overlijdensuitkeringen, wenselijk is maar eerst kan worden gerealiseerd bij de invoering van een zelfstandig recht op ouderdomspensioen van de gehuwde vrouw. Verwezen moge worden naar de desbetreffende nota. Uitvloeisel van de verzelfstandiging is, dat artikel 13, tweede lid, komt te vervallen.

Ieder der echtgenoten heeft na invoering van de verzelfstandiging een eigen recht op pensioen, dat ingaat volgens de bepaling van artikel 13, eerste lid.

Na het overlijden van één van hen ontvangt de langstlevende echtgenoot met ingang van de maand, waarin het overlijden plaatsvond, het ongehuwdenpensioen of een uitkering ingevolge de AWW.

L

Het vervallen van het huidige vierde lid houdt eveneens verband met het feit, dat het eigen pensioen van de langstlevende echtgenoot meteen ingaat. Hiervoor wordt verwezen naar onderdeel K.

Evenals dat bij het pensioen het geval is, kan er ook ten aanzien van de toeslag bij wijziging van omstandigheden aanleiding bestaan tot intrekking of herziening. Zo kunnen wijzigingen in de hoogte van het inkomen van de jongere echtgenoot de toeslag beïnvloeden. Voorts zal bij voorbeeld het bereiken van de 65-jarige leeftijd van de jongere echtgenoot aanleiding zijn om de toeslag in te trekken.

In het nieuw voorgestelde vierde lid is geregeld, dat mutaties in de inkomenssituatie van de jongere echtgenoot, die moeten leiden tot een neerwaartse aanpassing van de toeslag eerst ingaan op het moment waarop het recht op de toeslag aan de periodieke herbeoordeling toe is.

De krachtens artikel 14, derde lid, getroffen beschikking van 5 december 1956 (Stcr. 1956, 241) zal nog worden aangepast om samenloop te voorkomen van een pensioen voor een gehuwde, dat met ingang van de eerste dag van een maand is toegekend, en een toeslag die over dezelfde maand aan de oudere echtgenoot was verleend.

M

In dit artikel is uitvoering gegeven aan de voornemens die zijn neergelegd in de eerdergenoemde Nota harmonisatie overlijdensuitkeringen in de sociale verzekeringen, van 6 januari 1984.

Zoals in de toelichting op onderdeel K al is uiteengezet, heeft de langstlevende echtgenoot – dat is de echtgenoot in de zin van de Algemene Ouderdomswet – op grond van artikel 13, eerste lid, met ingang van de eerste dag van de maand waarin het overlijden plaatsvond, recht op een eigen AOW-ongehuwdenpensioen of op een AWW-pensioen.

Daarnaast bestaat op grond van het eerste lid van artikel 15 recht op een overlijdensuitkering tot en met de tweede maand na de maand waarin het overlijden plaatsvond. Uitbetaling geschiedt zo mogelijk in een bedrag ineens, waardoor de overlijdensuitkering belastingvrij kan worden uitgekeerd evenals dat bij de overige sociale verzekeringen het geval is.

Een tweede punt waarop de harmonisatie betrekking heeft is de kring van rechthebbenden, die thans wordt uitgebreid. Indien de overleden pensioengerechtigde geen echtgenoot achterlaat, kunnen achtereenvolgens de minderjarige wettige of erkende natuurlijke kinderen of, bij afwezigheid van kinderen, personen ten aanzien van wie de overledene grotendeels in de kosten van het bestaan voorzag en met wie hij in gezinsverband leefde, aanspraak maken op de overlijdensuitkering. Door deze uitbreiding kan nu ook na het overlijden van een ongehuwde pensioengerechtigde een overlijdensuitkering worden uitgekeerd.

Zoals blijkt uit het derde lid van artikel 15, heeft de overlijdensuitkering geen betrekking op de toeslag. Alleen het eigen pensioen van de gehuwde man of gehuwde vrouw wordt doorbetaald aan de langstlevende echtgenoot of aan de eventuele overige rechthebbenden.

Na het overlijden ontvangt de langstlevende echtgenoot in de meeste gevallen een AWW-pensioen of heeft reeds een eigen ouderdomspensioen voor een gehuwde, dat direct in een ongehuwdenpensioen zal worden omgezet. Er is dan geen aanleiding om naast het pensioen van de overleden echtgenoot ook de aan hem of haar toegekende toeslag – die werd toegekend ten behoeve van de voor het overlijden ten laste komende, jongere echtgenoot – als overlijdensuitkering door te betalen.

Naar de mening van ondergetekenden heeft artikel 15 geen betrekking op nog verschuldigd ouderdomspensioen over vóór het overlijden gelegen tijdvakken. Dit in afwijking van een uitspraak van de Centrale Raad van Beroep van 29 december 1959, AOW 1959/18, RSV 1960/22. Een en ander houdt in, dat op het hiervoor genoemde gedeelte van het ouderdomspensioen de gewone burgerrechtelijke bepalingen betreffende het erfrecht van toepassing zijn en dat – voor zover de overledene daarop aanspraak kon maken – de toeslag over diezelfde tijdvakken eveneens zal moeten worden uitbetaald. Het derde lid van artikel 15 heeft derhalve alleen betrekking op de overlijdensuitkering van twee maanden en de slottermijn van één maand.

Voor alle duidelijkheid is dit tot uitdrukking gebracht in het vierde lid van artikel 15, van de AOW, en in artikel 29, derde lid van de AWW.

N

Het huidige tweede lid van artikel 16 biedt het uitvoeringsorgaan de mogelijkheid om het aan de gehuwde man toegekende ouderdomspensioen voor ten hoogste de helft betaalbaar te stellen aan zijn echtgenoot. In de gewijzigde AOW, waarin ieder der echtgenoten zelfstandig recht op pensioen heeft, is een zodanige bepaling, althans voor wat het pensioen betreft, niet meer nodig. Wel wordt in het nieuwe tweede lid voorgesteld, dat de Sociale Verzekeringsbank de toeslag, die ten behoeve van de jongere echtgenoot wordt toegekend aan de pensioengerechtigde, betaalbaar kan stellen aan de jongere echtgenoot.

O

De aanpassingen in het eerste en tweede lid van artikel 17 zijn van redactionele aard. Er is derhalve geen sprake van een materiële wijziging.

P

Deze wijziging is eveneens van redactionele aard. Evenals dat in artikel 17 het geval is en naar analogie van de corresponderende artikelen 45 en 46 van de AAW, de artikelen 54 en 55 van de WAO en de artikelen 40 en 41 van de ZW wordt onder degene aan wie ouderdomspensioen is toegekend tevens de langstlevende echtgenoot en minderjarige kinderen begrepen, zodat een aparte vermelding niet langer noodzakelijk is.

R

Als gevolg van de verzelfstandiging geldt uiteraard dat wanneer beide echtgenoten een eigen gehuwdenpensioen ontvangen, de terugvordering of het in mindering brengen alleen geschiedt op het pensioen van die echtgenoot aan wie teveel of ten onrechte is uitbetaald.

De terugvordering of het in mindering brengen van het pensioen en de toeslag kan met inachtneming van het vorenstaande zowel op het pensioen respectievelijk op de toeslag betrekking hebben.

Uit de hoofdregel volgt bovendien, dat geen verrekening kan plaatsvinden van teveel betaalde overlijdensuitkering met een eigen pensioen, aangezien uit de formulering van artikel 15 alleen maar volgt dat de overlevende wel de overlijdensuitkering krijgt *uitbetaald*.

S

Het eerste lid van artikel 22a bepaalt, dat degene, die recht heeft op ouderdompensioen, over het tijdvak waarop dat ouderdompensioen betrekking heeft, tevens recht heeft op vakantie-uitkering. Onder een rechthebbende kan mede worden verstaan degene aan wie bijvoorbeeld op grond van artikel 15, eerste lid, van de AOW ouderdompensioen wordt uitbetaald.

Het tweede lid van artikel 22a kan vervallen, aangezien in artikel 22e reeds is vermeld, dat het bepaalde bij of krachtens artikel 15 overeenkomstige toepassing vindt ten aanzien van de vakantie-uitkering. Het vervallen van het tweede lid van artikel 22a houdt dan ook geen materiële wijziging in.

T

Artikel 22b regelt de koppeling van de vakantie-uitkering aan de minimum-vakantiebijslag ingevolge de Wet minimumloon en minimumvakantiebijslag. Evenals thans het geval is wordt de netto-vakantie-uitkering gekoppeld aan de netto-minimumvakantiebijslag. Het voorgestelde artikel 22b regelt echter niet alleen de koppeling van de vakantie-uitkering voor een pensioengerechtigde die een gehuwden- of een ongehuwdenpensioen ontvangt, maar, in het eerste en tweede lid, ook die van de vakantie-uitkering voor de gehuwde pensioengerechtigde die naast het pensioen een volledige of gedeeltelijke toeslag ontvangt. Dat wil zeggen, dat de toeslag ook de hoogte van de vakantie-uitkering bepaalt. Hierbij wordt hetzelfde getrapte systeem gevolgd als in artikel 8a voor de hoogte van de toeslag is aangegeven.

Ook de wijziging van het tot zevende lid vernummerde zesde lid is het gevolg van het feit dat er in het nieuwe systeem van de AOW naast een gehuwden- en een ongehuwdenpensioen toeslagen bestaan. Hierdoor zijn in het zevende lid niet alleen vakantie-uitkeringen voor het gehuwden- en voor het ongehuwdenpensioen opgenomen, maar ook vakantie-uitkeringen voor gehuwden van wie het pensioen is aangevuld met een toeslag.

U

De wijzigingen van artikel 22c zijn het gevolg van een vernummering.

V

Op grond van artikel 36 kan degene, die gemoedsbezwaren heeft tegen verzekeringen, van de hem krachtens de AOW opgelegde verplichting tot premiebepaling worden vrijgesteld. Een vrijgestelde gemoedsbezwaarde dient evenwel een bedrag aan belasting te voldoen dat gelijk is aan het bedrag van de premie, dat hij, wanneer hij geen gemoedsbezwaren zou hebben, zou moeten opbrengen. De premieervangende belasting wordt door de SVB geboekt op een aparte spaarrekening per gemoedsbezwaarde.

Artikel 36a bevat een uitkeringsregeling voor gemoedsbezwaarden. De regeling geeft de gemoedsbezwaarde, die de 65-jarige leeftijd heeft bereikt, recht op een uitkering ter grootte van het AOW-pensioen, waarop hij als niet-gemoedsbezwaarde aanspraak zou kunnen maken, met dien verstande, dat het recht op uitkering slechts bestaat, zolang het totaal aan uitkering genoten bedrag het door hem in totaal aan premieervangende belasting betaalde bedrag niet overschrijdt. Hierdoor kan de gemoedsbezwaarde de door hem betaalde premieervangende belasting terugontvangen, terwijl hij niet in een gunstiger positie wordt geplaatst dan een niet-gemoedsbezwaarde. Iedere gemoedsbezwaarde bepaalt echter zelf het moment waarop naar zijn mening het totaal van zijn spaarrekening is uitbetaald aan pensioenvervangende uitkering, waarbij rekening kan worden gehouden met rente en geldontwaarding.

De uitkering die de gemoedsbezwaarde ter vervanging van het AOW-pensioen ontvangt, wordt afgeboekt van zijn spaarrekening. Bij een echtpaar geldt thans dat de spaarrekening op naam van de man staat. Hij ontvangt de uitkering en hij is degene die aangeeft wanneer de uitkering moet worden gestopt. Voorgesteld wordt om de verzelfstandiging van het recht op uitkering eveneens toe te passen op de gemoedsbezwaarden. Voor gehuwde gemoedsbezwaarden zal echter de huidige situatie zoveel mogelijk worden gehandhaafd, zonder dat men daardoor in een gunstiger positie komt dan de niet-gemoedsbezwaarden.

Dit betekent, dat wanneer beide echtgenoten gemoedsbezwaard zijn, de spaarrekening op beider naam komt te staan. De pensioenvervangende uitkeringen die wel zelfstandig aan de man en aan de vrouw worden toegekend, worden derhalve van de gezamenlijke spaarrekening afgeboekt. Hetzelfde geldt voor de uitkering die de toeslag vervangt, die aan de gemoedsbezwaarde pensioengerechtigde kan worden toegekend ten behoeve van zijn beneden-65-jarige echtgenoot. De gemoedsbezwaarde die een toeslagvervangende uitkering aanvraagt, zal zich als iedere pensioengerechtigde aan de inkomensvoorwaarden voor die uitkering moeten onderwerpen.

Het is uiteraard ook mogelijk dat van een echtpaar slechts één van de echtgenoten gemoedsbezwaard is en de andere echtgenoot niet. In dat geval geldt voor de niet-gemoedsbezwaarde echtgenoot hetzelfde als voor iedere andere pensioengerechtigde, dat wil zeggen dat recht op een eigen ouderdomspensioen bestaat, eventueel aangevuld met een toeslag ten behoeve van de jongere (gemoedsbezwaarde) echtgenoot.

Voor de gemoedsbezwaarde echtgenoot geldt dat deze een eigen spaarrekening heeft waarop de door hem betaalde premieervangende belasting wordt geboekt. Zodra de gemoedsbezwaarde de 65-jarige leeftijd bereikt, bestaat recht op een pensioenvervangende uitkering, die eveneens kan worden aangevuld met een toeslagvervangende uitkering. Beide uitkeringen worden afgeboekt van de spaarrekening die op naam staat van de gemoedsbezwaarde echtgenoot. Het uitvoeringsbesluit, dat de hierboven geschetste uitkeringsregeling omvat, zal in vorenstaande zin worden aangepast.

Het tweede lid van artikel 36a bepaalt, dat de gehuwde vrouw die als kostwinster kan worden aangemerkt en van wie de echtgenoot jonger is dan 65 jaar, recht heeft op een pensioenvervangende uitkering. Hierdoor geldt voor de gehuwde gemoedsbezwaarde kostwinner hetzelfde als hetgeen voor niet-gemoedsbezwaarde kostwinsters is bepaald in artikel 7, tweede lid, letter c. Om dezelfde reden als dat artikelonderdeel kan daarom ook het tweede lid vervallen.

Ingevolge het tot tweede lid vernummerde derde lid moet de gehuwde gemoedsbezwaarde man of vrouw zelfstandig aangeven wanneer de uitkering moet worden stopgezet. Dit betekent tevens dat indien beiden gemoedsbezwaard zijn beiden dat ook moeten aangeven. De kennisgeving heeft namelijk alleen betrekking op de uitkering van degene die de kennisgeving doet. Voor de toeslagvervangende uitkering geldt dat de echtgenoot aan wie die toeslag is toegekend de kennisgeving moet doen.

W

In verband met het bepalen van het recht op en de hoogte van de toeslag zijn van belang de gegevens omtrent het inkomen en de eventuele niet-verzekerde jaren en schuldige nalatigheid van de jongere echtgenoot van de pensioengerechtigde. Daarom is deze echtgenoot toegevoegd aan degenen die op grond van artikel 37 verplicht zijn tot het verstrekken van inlichtingen.

X

In artikel 43 is een overgangsregeling getroffen voor personen die vóór de inwerkingtreding van de AOW in 1957 ouder waren dan 15, doch jonger dan 65 jaar. Zonder deze overgangsregeling zouden deze personen namelijk nooit een volledig pensioen kunnen ontvangen.

Indien aan de daarvoor gestelde voorwaarden is voldaan, wordt men geacht tussen het bereiken van het 15de levensjaar en 1957, verzekerd te zijn geweest.

In de huidige regeling wordt de gehuwde vrouw, die jonger is dan haar man, geacht op hetzelfde moment als haar echtgenoot de 59-jarige leeftijd te hebben bereikt. Hierdoor kan zij ook geacht worden van haar 59ste verjaardag af zes jaar in Nederland te hebben gewoond, zodat op het aan haar echtgenoot toe te kennen gehuwdenpensioen geen korting behoeft te worden toegepast in verband met het feit dat zij nog geen 65 jaar is. Deze fictie kan worden vergeleken met de fictie in het huidige artikel 10, tweede lid, onder b.

In het onderhavige wetsontwerp wordt voor het recht op ouderdomspensioen ten behoeve van zowel de gehuwde man als de gehuwde vrouw afzonderlijk beoordeeld of zij aan de voorwaarden voor de overgangsregeling voldoen. De fictie dat de vrouw geacht wordt op hetzelfde moment als de man de 59-jarige leeftijd te bereiken, is daarom, voor wat het recht op pensioen betreft, niet langer noodzakelijk.

De fictie in de tweede volzin van het eerste lid is weliswaar niet meer van belang voor het recht op pensioen, maar wel voor het recht op de toeslag. Zonder de fictie dat de jongere echtgenoot geacht wordt de 65-jarige leeftijd gelijk met de pensioengerechtigde echtgenoot te bereiken, zou nooit een volledige toeslag kunnen worden toegekend. De beneden-65-jarige echtgenoot kan immers nooit de volledige 50 jaar verzekerd zijn geweest voor de AOW, zodat zonder fictie altijd een korting zou moeten worden toegepast op de toe te kennen toeslag wegens niet-verzekerde jaren. Consequentie van deze fictie is wel dat in het geval dat de jongere echtgenoot daadwerkelijk niet verzekerd is in de periode gelegen tussen het moment waarop de pensioengerechtigde 65 jaar wordt en het moment waarop hijzelf die leeftijd bereikt, met die niet-verzekerde jaren geen rekening wordt gehouden bij het bepalen van de hoogte van de toeslag. Bij het vaststellen van de hoogte van het uiteindelijk aan die jongere echtgenoot toe te kennen eigen gehuwdenpensioen wordt uiteraard wel rekening gehouden met die niet-verzekerde jaren. De overige wijzigingen in het eerste lid van artikel 43 zijn het gevolg van het vervallen van artikelonderdelen van artikel 10.

Het tweede lid van dit artikel heeft betrekking op de gehuwde vrouw die voor het inwerking treden van de AOW in 1957 reeds de 65-jarige leeftijd had bereikt. Voor deze vrouwen was een afzonderlijke bepaling nodig op grond waarvan zij geacht worden van het 15de tot het 65ste jaar verzekerd te zijn geweest.

Zonder deze bepaling zou op het aan de gehuwde man toegekende gehuwdenpensioen een korting moeten worden toegepast van 50%, doordat zijn echtgenote reeds 65 jaar was bij het in werking treden van de wet en dus nooit verzekerd is geweest.

Het tweede lid van artikel 43 voorkomt die korting. Nu het recht op ouderdomspensioen is verzelfstandigd wordt bij het toekennen van het pensioen aan de gehuwde pensioengerechtigde niet langer gekeken naar de verzekerde jaren van zijn echtgenoot. De gehuwde vrouw, waarvoor tot nu toe het tweede lid van artikel 43 gold, kan nu zelfstandig aanspraak maken op pensioen op grond van het bepaalde in artikel 46. Het tweede lid kan daarom vervallen.

IJ

Artikel 46 regelt het recht op pensioen van degenen die bij het in werking treden van de AOW op 1 januari 1957, ouder waren dan 65 jaar. Zonder deze bepaling zouden diegenen namelijk nooit aanspraak kunnen maken op pensioen, omdat zij nooit verzekerd zijn geweest.

Gehuwde vrouwen hadden in het algemeen geen zelfstandig recht op pensioen. Na de verzelfstandiging kunnen zowel de gehuwde man als de gehuwde vrouw aanspraak maken op een eigen pensioen. Een uitsluiting van het recht op pensioen voor de gehuwde vrouw, in het tweede lid, is dan ook niet langer noodzakelijk.

Het derde lid van artikel 7, waarnaar het derde lid van artikel 46 verwijst, is vervallen, zodat ook de verwijzing kan vervallen.

Z, Artikel II, F, 2

Het huidige artikel 60 bevat in hoofdzaak een tweetal beperkingen ten aanzien van de mate waarin het AOW-pensioen bij de vaststelling van het aanvullend pensioen mag worden betrokken. De eerste beperking heeft tot doel te voorkomen dat een verhoging van het AOW-pensioen als gevolg van een wijziging van het netto-minimumloon (een zgn. indexverhoging), welke plaatsvindt nadat een premievrije aanspraak op pensioen is verleend of nadat een pensioen is ingegaan, leidt tot een verlaging van die premievrije aanspraak of van dat ingegane pensioen (artikel 60, eerste lid, onder 1°). De tweede beperking houdt globaal genomen in, dat een pensioenregeling per deelnemingsjaar – met een maximum van 40 deelnemingsjaren – niet meer dan 2% van het AOW-pensioen op het aanvullend pensioen in mindering mag brengen (artikel 60, eerste lid, onder 2° en 3°).

Bij de regelingen die in opzet en structuur rekening houden met de AOW kan een onderscheid gemaakt worden tussen franchiseregelingen en inbouwregelingen. Bij een franchiseregeling wordt een bepaald deel van het inkomen (de franchise) niet meegeteld voor de berekening van het aanvullend pensioen, omdat dat deel wordt geacht voor pensioen te zijn gedekt door AOW. In een inbouwregeling telt wel het gehele inkomen mee voor de berekening van het aanvullend pensioen. Daar wordt echter het AOW-pensioen op het aanvullend pensioen in mindering gebracht («ingebouwd»). Ten tijde van de totstandkoming van de AOW is kennelijk niet gedacht aan de mogelijkheid van franchiseregelingen. In het huidige artikel 60 wordt althans alleen gesproken over bepalingen in pensioenregelingen «krachtens welke op het uit te keren pensioen het ouderdomspensioen ingevolge deze wet geheel of gedeeltelijk in mindering wordt gebracht». Toen in de jaren zestig franchiseregelingen ontstonden, is op grond van deze formulering geconstateerd dat met name het bepaalde in artikel 60, eerste lid, onder 2° t/m 5°, niet op die regelingen van toepassing was. Hierin is destijds geen aanleiding gezien de werkingssfeer van artikel 60 uit te breiden tot franchiseregelingen, mede gelet op het inmiddels sterk gestegen niveau van de aanvullende pensioenregelingen. Dit heeft tot gevolg dat wanneer een pensioenregeling is gestructureerd als een franchiseregeling in feite wel het gehele AOW-pensioen kan worden «ingebouwd», terwijl dit bij een pensioenregeling gestructureerd als een inbouwregeling niet mogelijk is. Door deze ontwikkeling en door het feit dat het overgrote deel van de pensioenregelingen in het bedrijfsleven

(90%, hetgeen neerkomt op 75% van alle deelnemers) is gebaseerd op een franchisestelsel, is het bepaalde in artikel 60 op dit punt tot een dode letter geworden, te meer daar inbouwregelingen zonder enige wettelijke belemmeringen kunnen worden omgevormd tot franchiseregelingen. Een dergelijke ontwikkeling heeft zich niet voorgedaan ten aanzien van het bepaalde in artikel 60, eerste lid, onder 1°. Ook in franchiseregelingen leidt een indexverhoging niet tot een verlaging van een premievrije aanspraak of van een ingegaan pensioen.

Met het gewijzigde artikel 60 wordt aansluiting verkregen met de praktijk, zoals die in de loop der jaren is gegroeid. Het kabinet heeft daarom geen aanleiding gezien om de SER over de onderhavige wijziging advies te vragen. Door te spreken over bepalingen in pensioenregelingen «krachtens welke op enigerlei wijze geheel of gedeeltelijk met het ouderdomspensioen ingevolge deze wet rekening wordt gehouden», wordt duidelijk dat het verbod om premievrije aanspraken en ingegane pensioenen te verlagen in verband met indexverhogingen van de AOW, zowel geldt voor inbouwregelingen als voor franchiseregelingen.

De ingevolge het huidige tweede lid van artikel 60 bestaande mogelijkheid tot het verkrijgen van vrijstelling voor pensioenvoorzieningen die op een gelijkwaardige wijze zijn geregeld als de pensioenregeling ingevolge de Algemene burgerlijke pensioenwet is te zamen met de voor dergelijke pensioenvoorzieningen bestaande mogelijkheid tot het verkrijgen van vrijstelling van het bepaalde in artikel 60a, opgenomen in het tweede lid van artikel 60b. Ook de AWW is op dit punt aangepast. Daartoe is het achtste lid van artikel 21 gewijzigd en zijn de hiervoor bedoelde mogelijkheden opgenomen in het tweede lid van artikel 21b van die wet.

Voor de goede orde zij opgemerkt, dat het niet langer opnemen van de bepaling dat bij inbouwregelingen de inbouw van het AOW-pensioen maximaal 80% mag zijn, geen wijziging beoogt te brengen en ook niet brengt in de mate waarin in bestaande inbouwregelingen het AOW-pensioen wordt ingebouwd. Werkgevers en werknemers zijn en blijven vrij te bepalen op welke wijze en in welke mate zij – afgezien van het bepaalde in artikel 60 ten aanzien van indexaanpassingen en het bepaalde in artikel 60a ten aanzien van de zgn. structurele aanpassingen – in een pensioenregeling rekening willen houden met het AOW-pensioen.

AA, Artikel II, G

Dit artikel komt overeen met het eerste en tweede lid van het huidige artikel 60a, aangepast aan de wijzigingen die bij dit wetsontwerp worden aangebracht in artikel 8.

Het derde lid van het huidige artikel 60a vervult geen functie meer, deels omdat het refereert aan dat gedeelte van het huidige artikel 60 waarvan wordt voorgesteld het te laten vervallen, deels omdat het refereert aan artikel 61, dat kan worden gemist omdat het daar bepaalde reeds lang is uitgewerkt. Het bepaalde in het vierde en vijfde lid van het huidige artikel 60a is opgenomen in het eerste respectievelijk tweede lid van artikel 60b. Hetgeen hiervoor is opgemerkt geldt eveneens voor de artikelen 21a en 21b van de AWW.

BB, Artikel II, H

De mogelijkheid van het verlenen van vrijstelling ingevolge de artikelen 60 en 60a is tot nog toe in deze artikelen zelf geregeld. Gelet op de nauwe relatie tussen deze vrijstellingen is de voorkeur gegeven aan onderbrenging in één artikel. Uit de praktijk blijkt dat, indien een pensioenregeling beschikt over een vrijstelling van het bepaalde in artikel 60a, eerste lid, onder 2°, om met het structurele deel van het AOW-pensioen rekening te mogen houden, het moeilijk uitvoerbaar is om geen rekening te houden met de indexverhogingen van het AOW-pensioen. De beschikkingen op grond van artikel 60,

tweede lid, publiceren immers slechts het deel van het AOW-pensioen, dat buiten beschouwing dient te blijven (de zogenaamde structurele verhogingen). De indexverhogingen van het AOW-pensioen worden niet in deze publicaties betrokken. Als gevolg hiervan wordt door regelingen met vrijstelling van artikel 60a met het volledige AOW-pensioen rekening gehouden, dus inclusief de indexverhogingen welke op grond van artikel 60, eerste lid, onder 1°, behoudens expliciete vrijstelling terzake buiten beschouwing dienen te blijven. Aangezien het hier de betere pensioenregelingen betreft, wordt in de tweede volzin van het eerste lid voorgesteld de gegroeide praktijksituatie te legaliseren. Dit wordt bereikt door de vrijstelling van artikel 60a, eerste lid, onder 2°, voor verleden en toekomst, te koppelen aan een vrijstelling van artikel 60, eerste lid, onder 1°, onderscheidenlijk van artikel 60.

Het vorenstaande betekent uiteraard, dat bedoelde vrijstelling van artikel 60 geldt voor dezelfde groep gepensioneerden als waarvoor vrijstelling van artikel 60a, eerste lid, onder 2°, is verleend.

Omdat in de AWW een identiek artikel 21b is opgenomen, geldt deze toelichting ook voor dat artikel.

CC

De in dit onderdeel genoemde artikelen vinden geen toepassing meer, zodat zij kunnen vervallen.

ARTIKEL II

F

In artikel 21 is onder meer het aanpassingssysteem van de AWW-pensioenen aan die van de AOW-pensioenen vastgelegd. Het tweede lid van dat artikel bepaalt, dat de hoogte van het weduwenpensioen van de weduwe, die een eigen ongehuwd kind heeft dat jonger is dan 18 jaar, gelijk is aan het gehuwdenpensioen ingevolge de AOW. Als gevolg van het zelfstandige recht op ouderdomspensioen van zowel de gehuwde man als de gehuwde vrouw wordt voorgesteld om het pensioen van de hiervoor bedoelde weduwe gelijk te stellen aan tweemaal het ongekekorte AOW-pensioen van een gehuwde pensioengerechtigde.

I

Krachtens de huidige wettekst wordt het pensioen na het overlijden van degene, aan wie het is toegekend, tot en met de laatste dag van de maand, waarin het overlijden plaatsvond, op verzoek uitbetaald aan degene(n), die daarvoor naar het oordeel van de Sociale Verzekeringsbank op billijkheidsoverwegingen in aanmerking komt of komen.

De AWW kent geen overlijdensuitkering, die aan nagelaten betrekkingen wordt toegekend. Na het overlijden van een weduwe kunnen er echter kinderen zijn of, bij afwezigheid van kinderen, iemand van wie de overledene in de kosten van het bestaan voorzorg en met wie zij in gezinsverband leefde.

In de Nota harmonisatie overlijdensuitkeringen in de sociale verzekeringen van 6 januari 1984 is er op gewezen, dat, wanneer in de AOW de kring van rechthebbenden op de overlijdensuitkering wordt uitgebreid, ook in de AWW de mogelijkheid tot het verlenen van een – belastingvrije – overlijdensuitkering aan nagelaten betrekking van de weduwe moet worden opgenomen. Het eerste lid van het gewijzigde artikel strekt daartoe.

De overlijdensuitkering in de AWW is beperkt tot het weduwenpensioen. Aangezien het doel van de overlijdensuitkering is de nagelaten betrekkingen geleidelijk te laten aanpassen aan de veranderde omstandigheden bestaat

er geen aanleiding voor een doorbetaling van het wezenpensioen; personen die van de overledene afhankelijk waren, ontbreken immers. Ook een doorbetaling van de tijdelijke weduwenuitkering vindt in het voorstel van de ondergetekenden niet plaats. Bij een doorbetaling wordt verondersteld, dat er sprake is geweest van een uitkering, die periodiek en in de tijd onbeperkt werd verleend en waarvan het wegvallen vanwege het overlijden van de gerechtigde noopt tot geleidelijke aanpassing. De weduwenuitkering voldoet wegens het tijdelijke karakter ervan niet aan deze omschrijving.

J

In de toelichting op artikel 15 in de AOW is er reeds op gewezen, dat in verband met de harmonisatie van de overlijdensuitkeringen in de sociale verzekeringen, aan de nagelaten betrekkingen de overlijdensuitkering, voorzover mogelijk in een bedrag ineens, zal worden uitgekeerd, zodat er geen sprake zal zijn van samenloop van uitkeringen over dezelfde tijdvakken. Dit betekent dat ongeacht de uitbetaling van de overlijdensuitkering ingevolge de AOW, recht bestaat op een weduwenpensioen of tijdelijke weduwenuitkering.

Artikel 30 kan derhalve vervallen.

K

De aanpassingen die in dit artikel zijn doorgevoerd, hebben uitsluitend betrekking op vernummeringen. Deze zijn noodzakelijk als gevolg van enkele aangebrachte wijzigingen in artikel 22b van de AOW.

M

De uitbreiding van de groep van personen die ingevolge artikel 49 verplicht zijn om inlichtingen te verstrekken, betreft uitsluitend een technische aanpassing.

N en O

De wijzigingen die in artikel 52, tweede lid, en artikel 53, eerste lid, worden voorgesteld, betreffen correcties van technische aard.

ARTIKEL IV

D

De wijziging, die in artikel 76a, eerste lid, wordt voorgesteld, betreft slechts een technische correctie.

ARTIKEL V

D

In verband met de voorgestelde wijziging van artikel 1, tweede lid, waarin is bepaald wie voor de toepassing van deze wet als gehuwd, echtgenoot, ongehuwd en pleegkind moet worden aangemerkt, kan het zesde lid van artikel 10 komen te vervallen.

E

De wijzigingen van artikel 10a, tweede, derde en vierde lid, zijn het gevolg van een vernummering in artikel 10. Voor de toelichting op de wijziging in het vijfde lid, wordt verwezen naar hetgeen is opgemerkt in de toelichting onder D.

F

De technische wijziging in artikel 12b, eerste en tweede lid, is het gevolg van de voorgestelde wijziging van artikel 36.

G

Wanneer van een echtpaar één van de echtgenoten een gehuwdenpensioen ingevolge de AOW geniet, terwijl aan de andere echtgenoot, die nog niet de 65-jarige leeftijd heeft bereikt, een arbeidsongeschiktheidsuitkering is toegekend, zal alleen dat gedeelte van die arbeidsongeschiktheidsuitkering worden uitbetaald, dat het bedrag aan ouderdomspensioen te boven gaat. Voorts is in de tweede volzin van artikel 36, tweede lid, bepaald, dat een dergelijke regeling ook geldt indien er na het overlijden van een der echtgenoten sprake is van:

- a. samenloop van een uitkering ingevolge de AAW met een overlijdensuitkering ingevolge de AOW;
- b. samenloop van een overlijdensuitkering ingevolge de AAW met een uitkering ingevolge de AOW.

De volledige verzelfstandiging van de pensioenrechten zoals die in de nieuwe opzet van de AOW wordt voorgesteld, strookt niet meer met een regeling, waarbij het basispensioen, al dan niet aangevuld met een toeslag, op de uitkering ingevolge de AAW ten behoeve van de echtgenoot die de 65-jarige leeftijd nog niet heeft bereikt, in mindering wordt gebracht. Daarom wordt voorgesteld het tweede lid van dit artikel te laten vervallen. Om te voorkomen dat deze wijziging tot materiële consequenties zou kunnen leiden, wordt voorgesteld het Inkomensbesluit AAW (Stcrt. 1980, 133) zodanig aan te passen, dat het AOW-pensioen voor de toepassing van artikel 10 AAW als inkomen is aan te merken. Daarnaast zou in een nieuw in te voeren inkomensbesluit AOW, ter beoordeling van het recht op de toeslag ten behoeve van de jongere echtgenoot, moeten worden bepaald dat een aan hem of haar toegekende AAW-uitkering mede bepalend is voor de vaststelling van de hoogte van het inkomen van die echtgenoot.

H, I, J, K en L

De wijzigingen, die in de artikelen 48, derde, vierde en vijfde lid, 53, tweede lid, 61, vierde lid, 78, eerste lid en 80 derde lid zijn aangebracht, betreffen slechts technische correcties.

Overgangsbepalingen

ARTIKEL VI

In het algemeen deel van deze toelichting is reeds opgemerkt, dat de nieuwe systematiek in de AOW, zodra de wet in werking is getreden, in principe op alle pensioengerechtigden moet worden toegepast. Als uitgangspunt geldt daarbij dat de *huidige* pensioengerechtigden door de wetswijziging in het algemeen geen financieel nadeel mogen ondervinden. In het eerste lid van artikel VI is bepaald, dat de gehuwdenpensioenen die zijn toegekend op basis van de huidige bepalingen van de wet, van rechtswege worden herzien. Dit betekent een herziening van alle gehuwdenpensioenen die vóór de datum van inwerkingtreding van de onderhavige wetsvoorstellen zijn ingegaan.

Twee situaties kunnen daarbij worden onderscheiden:

- a. beide echtgenoten zijn op voornoemde datum 65 jaar of ouder. In dit geval wordt het aan de man toegekende gehuwdenpensioen van 100% omgezet in twee gehuwdenpensioenen nieuwe stijl van elk 50% voor de gehuwde man en voor de gehuwde vrouw.

b. Op eerdergenoemde datum is de man 65 jaar of ouder, zijn vrouw is jonger dan 65 jaar. Het aan de man toegekende gehuwdenpensioen van 100% wordt omgezet in een gehuwdenpensioen van 50% voor hem en een volledige toeslag (50%) ten behoeve van zijn echtgenote.

In de situatie genoemd onder b wordt de toeslag inkomens *onafhankelijk* verleend. Eventuele inkomsten van de echtgenote beïnvloeden de hoogte van de toeslag dus niet. Hierdoor wordt voorkomen dat ten gevolge van die inkomsten geen volledige toeslag kan worden uitgekeerd, zodat de pensioengerechtigde toch in een ongunstiger positie zou komen dan vóór de wetwijziging. Wel zullen in de situatie genoemd onder a bestaande machtigingen om het ouderdomspensioen aan anderen dan de pensioengerechtigde uit te betalen, moeten worden herzien, aangezien het recht op dat pensioen niet meer in één hand is.

Met betrekking tot de gehuwde vrouw die thans op grond van artikel 7, tweede lid, onder c, als kostwinster het gehuwdenpensioen ontvangt, geldt *mutatis mutandis* hetzelfde als voor de gehuwde man onder b.

Uiteraard is het mogelijk, dat ook ná de datum van inwerkingtreding nog pensioen wordt toegekend op basis van de huidige wetgeving. Dit kan zich voordoen wanneer daarna met terugwerkende kracht pensioen wordt toegekend over perioden gelegen vóór die datum. Ook in dat geval geldt hetzelfde als voor pensioen dat daarvoor al is toegekend.

Voor de gehuwde pensioengerechtigde in bovengenoemde situaties zal het nieuwe uitkeringssysteem derhalve niet leiden tot een feitelijke wijziging van de hoogte van het al dan niet gekorte AOW-pensioen, maar alleen tot een wijziging in de verdeling van dat pensioen tussen de echtgenoten of tot een verdeling van het pensioen in een basispensioen met toeslag. Er zal op worden toegezien dat hierover duidelijke voorlichting aan de betrokkenen wordt gegeven. Op de verdeling wordt in artikel VIII nader ingegaan.

Het tweede lid van artikel VI bepaalt dat de herziening ambtshalve geschiedt. Uit de toelichting op het eerste lid is al gebleken dat bedoeld is voor betrokkenen geen materiële wijziging in hun uitkeringsrechten te brengen. Het betrekken van de pensioengerechtigden bij deze – louter formele – wijziging lijkt niet erg zinvol. Door een ambtshalve herziening wordt voorkomen dat voor alle bestaande gehuwdenpensioenen nieuwe toekenningsbeslissingen nodig zijn. Het huidige bestand pensioengerechtigden wordt hierdoor niet onnodig geconfronteerd met een wijziging in hun pensioenaanspraken, die slechts formeel is en niet leidt tot wijziging in de betaalbaarstelling. Het afgeven van nieuwe toekenningsbeslissingen zou voorts een enorme werkbelasting voor de uitvoeringsorganen betekenen. Een toekenningsbeslissing moet op grond van het tweede lid wel worden afgegeven indien de belanghebbende daarom verzoekt.

Op basis van artikel VI wordt in beginsel ook de bestaande wijze van uitbetaling van het pensioen gehandhaafd; ook na omzetting van het gehuwdenpensioen dat is toegekend aan de man in een gehuwdenpensioen voor zowel de man als voor de vrouw, of in een pensioen met toeslag, geschiedt de uitbetaling van beide pensioenen of van pensioen en toeslag op dezelfde wijze als tot dusver gebruikelijk was. Op verzoek van belanghebbenden kan echter worden overgegaan tot een andere betaalbaarstelling, bij voorbeeld een gesplitste betaalbaarstelling, zodat aan man en vrouw ieder hun eigen pensioen afzonderlijk wordt uitbetaald. Bij de voorlichting zal op deze mogelijkheid gewezen worden.

Zonder een zodanig verzoek kan echter, op basis van artikel VI, de huidige situatie zoveel mogelijk worden gehandhaafd, terwijl toch het nieuwe uitkeringssysteem van de AOW wordt doorgevoerd.

ARTIKEL VII

1a

Indien van een echtpaar zowel de man als de vrouw vóór de datum van de inwerkingtreding van de onderhavige voorstellen de 65-jarige leeftijd reeds hebben bereikt, is op basis van de bestaande regeling het gehuwdenpensioen aan de man toegekend. Zijn vrouw heeft geen recht.

Met ingang van voornoemde datum zal echter, indien er sprake is van een volledig AOW-pensioen, aan beide partners een gehuwdenpensioen nieuwe stijl moeten worden toegekend.

1b en 2

Indien van een echtpaar, de man, of zo zij als kostwinster is aan te merken, de gehuwde vrouw, voor de inwerkingtredingsdatum de 65-jarige leeftijd reeds had bereikt maar de jongere echtgenoot nog niet, is op basis van de bestaande regeling aan die man of vrouw een gehuwdenpensioen toegekend. Met ingang van die datum wordt het ouderdompensioen van die pensioengerechtigde gehalveerd.

Ten einde deze groep hun rechten onverkort te laten behouden, zal naast de basisuitkering van 50% de volledige toeslag van 50% worden toegekend ongeacht de vraag of de jongere echtgenoot, die nog niet de 65-jarige leeftijd heeft bereikt, eigen inkomsten geniet.

3

Ook de rechten op het gehuwdenpensioen ten behoeve van de pensioengerechtigde en diens jongere echtgenoot, die vóór de inwerkingtredingsdatum de 65-jarige leeftijd nog niet heeft bereikt, die vóór die datum in het buitenland wonen, blijven onverkort gehandhaafd.

Zonder nadere regeling zou, bij volledige rechten, deze pensioengerechtigde zijn gehuwdenpensioen zoals hij dat gewend was te ontvangen, met ingang van de inwerkingtredingsdatum zien gehalveerd, omdat met ingang van die datum de toeslag niet wordt uitbetaald ten behoeve van personen, die niet in Nederland woonachtig zijn. Het derde lid van dit artikel strekt ertoe om zulks te voorkomen.

ARTIKEL VIII

In de toelichting op artikel I, onderdeel J, is reeds een uiteenzetting gegeven over de werking van artikel 10.

Omdat op de bruto-ouderdompensioenen en de bruto-toeslagen, zoals genoemd in de artikelen VI en VII, artikel 10 ook van toepassing moet zijn, kan hier worden volstaan met een verwijzing naar onderdeel J. Door de toepassing van artikel 10 wordt gewaarborgd dat er geen materiële wijziging in de pensioenen optreedt. Dat wil zeggen, dat de korting die op het huidige gehuwdenpensioen *ten tijde van de toekenning* heeft plaatsgevonden wegens niet-verzekerde jaren of schuldige nalatigheid in de premiebetaling, gehandhaafd blijft. Aangezien het de Sociale Verzekeringsbank bekend is aan wie van de echtgenoten de korting kan worden toegeschreven en in welke mate, kan die korting op eenvoudige wijze worden verdeeld over ieders basispensioen respectievelijk over het basispensioen en de toeslag. De toerekening van de korting aan degene, die deze heeft veroorzaakt, heeft uiteraard alleen dan betekenis indien ingevolge artikel IX om een gesplitste uitbetaling wordt verzocht.

Aangezien geen materiële wijziging wordt beoogd, zal het duidelijk zijn dat *als gevolg van de omzetting van de huidige gehuwdenpensioenen* op de wijze als aangegeven in artikel VII geen nieuwe korting wordt toegepast

voor eventuele niet-verzekerde jaren en schuldige nalatigheid in de premiebetaling van de echtgenoot, die jonger is dan 65 jaar, die zich heeft voorgedaan ná het moment van toekenning van het gehuwdenpensioen en de eigen pensioengerechtigde leeftijd (de zogenaamde «verschiljaren»).

Wel zal in een aantal gevallen op een later tijdstip dan de voornoemde omzetting zich een materiële wijziging kunnen voordoen. Dat kan gebeuren, indien de jongere echtgenoot bijvoorbeeld gedurende de verschiljaren niet verzekerd is geweest, op het moment dat deze echtgenoot een zelfstandig recht op ouderdompensioen krijgt. Krachtens de huidige AOW is dat eerst op het ogenblik dat de gehuwde man overlijdt en zijn echtgenote een eigen ongehuwdenpensioen ontvangt. Ingevolge de nieuw voorgestelde wetgeving kan dat moment al eerder aanbreken, namelijk op de na de datum van inwerkingtreding van de wetsvoorstellen gelegen pensioengerechtigde leeftijd van de gehuwde vrouw.

Is de jongere gehuwde vrouw reeds vóór die datum 56 jaar geworden en heeft een aantal niet-verzekerde verschiljaren met toepassing van artikel 10, tweede lid, onderdeel b, van de AOW niet tot een korting op het aan haar man toegekende gehuwdenpensioen geleid, dan zullen die niet-verzekerde jaren bij de omzetting van het huidige gehuwdenpensioen ook niet tot een korting op haar eigen basispensioen leiden.

Met artikel VII is gezien de bovenstaande voorbeelden derhalve bedoeld dat het totale bedrag van het zelfstandige ouderdompensioen gelijk blijft aan het bedrag van het huidige gehuwdenpensioen en dat de verzekeringsopbouw slechts een rol gaat spelen bij de latere splitsing van laatstgenoemd bedrag.

Van de handhaving van de bestaande materiële situatie uitgaande, is het ook nodig op pensioenen, die met toepassing van artikel 46 van de AOW zijn vastgesteld, artikel 10 niet toe te passen. Artikel 46 beoogt personen, die bij de inwerkingtreding van de AOW op 1 januari 1957 reeds 65 jaar waren, toch voor een pensioen in aanmerking te laten komen.

Omdat voor deze personen geen verzekeringstijdvakken gelden, is artikel 10 daarop buiten toepassing verklaard.

ARTIKEL IX

De veronderstelling lijkt gerechtvaardigd, dat er bij het huidige bestand van gehuwde bejaarden niet zo'n grote behoefte bestaat tot verandering in de bestaande wijze van uitbetaling van de ouderdomspensioenen en vakantie-uitkeringen.

Bovendien zal een wijziging daarin extra administratieve werkzaamheden voor de Sociale Verzekeringsbank tot gevolg hebben. De ouderdomspensioenen, toeslagen en vakantie-uitkeringen zullen daarom slechts op schriftelijk verzoek van de pensioengerechtigde door de SVB op een andere wijze worden uitbetaald.

Voor alle duidelijkheid wordt opgemerkt, dat onder de pensioengerechtigde door de omzetting van het gehuwdenpensioen volgens artikel VII, eerste lid, onderdeel a, tevens de echtgenoot wordt verstaan.

ARTIKEL X

Ingevolge het tweede lid, onder a, van artikel 7 van de huidige AOW wordt aan de echtgenote van een nimmer in de Nederlandse verzekering opgenomen man, een eigen recht op ouderdompensioen toegekend, zodra de man de leeftijd van 65 jaar heeft bereikt.

Voorts bestaat de situatie, dat bij gehuwden een van hen niet of nauwelijks verzekerd is geweest. Het gehuwdenpensioen zou dan als gevolg van de toe te passen kortingen kunnen dalen tot beneden het pensioen waarop de andere echtgenoot recht zou hebben gehad als hij ongehuwd zou zijn geweest.

Het huidige vierde lid van artikel 10 bepaalt, dat in de gevallen zoals hiervoor is weergegeven, het ouderdomspensioen van een ongehuwde moet worden uitbetaald.

In het nieuw voorgestelde uitkeringssysteem is in een dergelijke koppeling aan gezinssituaties niet langer voorzien. Bij de individuele vaststelling van de pensioenhoogte is de verzekeringspositie van de andere partner dan niet meer van belang. Wel is een overgangsregeling nodig voor degenen, die van de bestaande voorzieningen gebruik hebben kunnen maken. Daartoe is in dit artikel geregeld dat de oude bepalingen van toepassing blijven, indien en zolang de pensioengerechtigde en zijn echtgenoot daardoor een hoger bruto-ouderdomspensioen ontvangen. Uiteraard kan de pensioengerechtigde ten behoeve van zijn niet – of nagenoeg niet – verzekerde echtgenoot in die gevallen geen aanspraak maken op een toeslag ten behoeve van die echtgenoot.

Uit de aanhef van artikel X blijkt, dat de toekenning van een ouderdomspensioen van een ongehuwde niet onder alle omstandigheden behoeft te worden gecontinueerd. De niet-pensioengerechtigde echtgenoot kan namelijk op grond van de zes-jaren-eis zoals is bepaald in artikel 43 of door middel van inkoop over niet-verzekerde jaren een pensioen opbouwen, waarvan de hoogte op of na zijn of haar 65-jarige leeftijd meer dan 20% van het gehuwdenpensioen bedraagt. In die situatie zal het nieuwe systeem van zelfstandige pensioenrechten van toepassing worden omdat dat dan gunstiger voor de betrokkenen uitwerkt.

ARTIKEL XI

Het bestaande artikel 15, eerste lid bepaalt, dat het aan de overledene toegekende ouderdomspensioen tot en met de tweede maand volgend op de maand waarin het overlijden plaatsvond, aan de langstlevende echtgenoot wordt uitbetaald. Omdat over de maand waarop recht op ouderdomspensioen bestaat, de pensioengerechtigde tevens recht heeft op vakantie-uitkering, wordt naast het hiervoor bedoelde ouderdomspensioen ook vakantie-uitkering over dezelfde periode uitbetaald aan de langstlevende echtgenoot.

Indien een gehuwde pensioengerechtigde man of vrouw in de periode van twee kalendermaanden na de datum van inwerkingtreding van de wetsvoorstellen komt te overlijden, blijven eerderbedoelde rechten voor de langstlevende echtgenoot bestaan, ook indien het tijdvak waarop die rechten betrekking hebben, doorloopt tot ná de inwerkingtredingsdatum. Hierdoor wordt voorkomen, dat er voor de betrokkenen een financieel nadeel optreedt.

Het tweede lid van artikel XI bepaalt, dat het zelfstandig recht op ouderdomspensioen van de achtergebleven echtgenoot, niet eerder kan ingaan dan na het verstrijken van de periode, waarover het gehuwdenpensioen wordt doorbetaald.

ARTIKEL XII

Op basis van de huidige wetgeving is het mogelijk om hetgeen aan pensioen of uitkering ten onrechte of teveel is uitbetaald, geheel of gedeeltelijk terug te vorderen, dan wel op later uit te betalen pensioen of uitkering in mindering te brengen. Ook na de voorgestelde wijzigingen blijft deze mogelijkheid tot terugvordering bestaan. Artikel 20, dat op de terugvordering of het in mindering brengen betrekking heeft geldt dan niet alleen voor het pensioen, maar ook voor de toeslag. Hiervoor wordt verwezen naar de toelichting op onderdeel R van artikel I.

Uit artikel VI en VII van dit wetsontwerp blijkt, dat het gehuwdenpensioen dat vóór de datum van inwerkingtreding van de onderliggende wetsvoorstellen al is toegekend, van rechtswege wordt herzien in twee gehuwdenpensioenen of in een pensioen met toeslag.

Zonder overgangsbepaling betekent dit, dat na de voorgestelde wijziging van artikel 20 terugvordering of het in mindering brengen, in plaats van op het «oude» gehuwdenpensioen van 100%, mogelijk is op het 50% gehuwdenpensioen van de man en eventueel op de aan hem toegekende toeslag, maar niet op het gehuwdenpensioen van de vrouw.

Hierdoor wordt de mogelijkheid tot terugvordering of in mindering bringing beperkt. Daarom is in artikel XII een overgangsregeling getroffen.

Op grond van deze bepaling kan ten onrechte of teveel uitbetaald pensioen over vóór de inwerkingtredingsdatum gelegen tijdvakken voor zover nog niet teruggevorderd vanaf die datum voor ten hoogste de helft ook worden teruggevorderd van de gehuwde vrouw of in mindering worden gebracht op aan haar uit te betalen pensioen.

ARTIKEL XIII

Ingevolge artikel 22a heeft degene, die over een maand recht heeft op *ouderdomspensioen, over die maand tevens recht op vakantie-uitkering.* De vakantie-uitkering wordt per maand opgebouwd en eenmaal per jaar, in de maand mei, uitbetaald. Op grond van artikel VI van dit wetsontwerp wordt het gehuwdenpensioen, dat op basis van de huidige wetgeving is toegekend, omgezet in een gehuwdenpensioen voor de man, eventueel aangevuld met een toeslag, of, als de echtgenote ouder is dan 65 jaar, in een gehuwdenpensioen voor de man en voor de vrouw. Het ligt voor de hand om ook de vakantie-uitkering tot het moment van de omzetting van het ouderdomspensioen naar rato van de opbouw door ieder van de echtgenoten, te verdelen over man en vrouw. Die verdeling is alleen noodzakelijk indien beiden recht hebben op pensioen. Zolang de vrouw jonger is dan 65 jaar en geen recht op pensioen heeft ontvangt de man een pensioen met toeslag en tevens de vakantie-uitkering over het pensioen en over de toeslag.

Het tweede lid van artikel XIII, bepaalt dat ook de herziening van de vakantie-uitkering ambtshalve geschiedt evenals het geval is bij de herziening van het pensioen als bedoeld in artikel VI.

ARTIKEL XIV

In dit artikel zijn overgangsbepalingen die betrekking hebben op het ouderdomspensioen van overeenkomstige toepassing verklaard op de uitkeringen aan gemoedsbezwaarden.

ARTIKEL XV

Met de koppeling van de netto-vakantie-uitkering en de netto-minimumvakantiebijslag ingevolge de Wet minimumloon en minimumvakantiebijslag wordt een bepaald netto resultaat beoogd in mei 1985.

Op dit moment is echter niet te voorzien hoe het belastingregime in verband met de zogenaamde derde fase van de tweeverdienersmaatregel, met ingang van 1 januari 1985 zal gaan gelden.

Daardoor bestaat de kans dat de in mei 1985 uit te betalen vakantie-uitkeringen niet het netto-resultaat opleveren dat ten tijde van de vaststelling van de bedragen in het gewijzigde artikel 22b is beoogd. In verband daarmee is in het eerste lid van artikel XV de bevoegdheid opgenomen om de bruto-vakantie-uitkeringen, bedoeld in artikel 22b, zoals die voor de periode van 1 mei 1984 tot de dag van inwerkingtreding van de onderhavige

voorstellen zijn vastgesteld, zodanig te wijzigen dat toch hetzelfde nettoresultaat wordt bereikt, zoals dat zou voortvloeien uit de toepassing van artikel 22b op het moment van inwerkingtreding van deze wet.

ARTIKEL XVI

In het algemeen deel van de toelichting is reeds ingegaan op de redenen, waarom de Regering het gewenst acht een overgangsbepaling op te nemen, ten einde sociale partners ruimte te geven voor overleg over de wijze waarop de wijziging in het uitkeringsstelsel van de AOW in de aanvullende pensioenregelingen moet worden verwerkt. In het onderhavige artikel wordt gesproken over het gedurende ten hoogste drie jaren niet optreden van een verhoging van in guldens uitgedrukte aanspraken, rechten en verplichtingen als gevolg van de inwerkingtreding van deze wet *als zodanig*.

Deze laatste woorden brengen tot uitdrukking dat besluitvorming van sociale partners over de wijze waarop zij de in dit ontwerp opgenomen wijzigingen in de AOW in hun pensioenregelingen willen verwerken, welke besluitvorming leidt tot aanpassing van het pensioenreglement, ook binnen genoemde periode van drie jaar tot hogere aanspraken, rechten en verplichtingen kan leiden.

ARTIKEL XVII

Ingevolge de artikelen 15, eerste lid en 22a van de AOW, zoals die artikelen thans luiden, wordt na het overlijden van een gehuwde man het aan hem toegekende ouderdomspensioen alsmede de vakantie-uitkering tot en met de laatste dag van de tweede maand na die van zijn overlijden, aan zijn weduwe uitbetaald. Daarnaast zal een weduwe, die de 65-jarige leeftijd nog niet heeft bereikt, in het algemeen ook recht hebben op weduwnerspansioen of op tijdelijke weduwnenuitkering.

Om cumulatie te voorkomen, wordt thans het weduwnerspansioen of de tijdelijke weduwnenuitkering slechts uitbetaald indien en voorzover deze het bedrag van het ouderdomspensioen overtreffen. Een soortgelijke bepaling komt voor in de Algemene Arbeidsongeschiktheidswet ter voorkoming van samenloop van de arbeidsongeschiktheidsuitkering en het doorbetaalde ouderdomspensioen. Omdat artikel 30 van de AWW alsmede artikel 36, tweede lid, van de AAW komen te vervallen, maar de doorbetaling als gevolg van een overlijden maximaal 2 maanden na de inwerkingtreding kan doorlopen, is het noodzakelijk dat in artikel XVIII wordt bepaald, dat de voornoemde anticumulatieregelingen in deze situatie van toepassing blijven.

ARTIKEL XIX

Aangezien het ouderdomspensioen ingaat op de eerste dag van de maand waarin aan het recht op pensioen wordt voldaan, wordt in het eerste lid van het onderhavige artikel voorgesteld de wet in werking te doen treden op de eerste dag van de maand, volgende op de maand waarin deze tot stand gekomen is. Het tweede lid bevat hierop een uitzondering en wel voor de gehuwde vrouw, die reeds vóór de inwerkingtreding de pensioengerechtigde leeftijd heeft bereikt. Het haar toekomende, zelfstandige recht op ouderdomspensioen, toeslag en vakantie-uitkering werkt terug tot 1 januari 1985, de datum waarop volgens de derde richtlijn de gelijke behandeling van mannen en vrouwen moet zijn gerealiseerd.

De staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid,
L. de Graaf

De staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid,
A. Kappeyne van de Coppello